

Nr 305.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående hyresavdrag för folk- och småskollärarnas tjänstebostäder; given Stockholms slott den 30 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet fråga om nya hyresavdrag för folk- och småskollärarnas tjänstebostäder m. m. samt anför därvid följande.

I proposition till riksdagen den 4 oktober 1946, nr 356, framlade Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för ecklesiastikdepartementet förslag till nya bestämmelser angående tjänstebostäder för folkskolans lärare. Förslaget innebar bland annat, att kraven på tjänstebostädernas kvalitet skulle höjas, att statsbidrag skulle utgå för att möjliggöra för de skoldistrikt, som vore skyldiga att tillhandahålla tjänstebostäder, att utan att bliva mera betungade än andra distrikt tillhandahålla fullgoda tjänstebostäder, att alla tjänste-

bostäder skulle indelas i klasser med hänsyn till sin beskaffenhet, att olika stor hyra skulle utgå för tjänstebostäder av samma storlek men av olika klass, så att högre hyra skulle betalas för en bättre bostad än en sämre, samt att bränsle ej längre skulle åtfölja tjänstebostad och hyran därför ej längre innefatta även ersättning för bränsle. Propositionens förslag voro i huvudsak grundade på 1941 års lärarlönesakkunnigas den 27 december 1945 dagtecknade betänkande med förslag till boställsordning för folkskolans lärare m. m. (stat. off. utr. 1946: 8). I detta betänkande hade de sakkunniga även till behandling upptagit frågan om de nya hyresavdragsbelopp, som borde fastställas att gälla sedan de nya bestämmelserna om tjänstebostäderna genomförts. Av olika orsaker — framför allt den, att då de sakkunnigas förslag framlades ej funnos senare hyresvärden än de som framkommit vid 1939 års hyresräkning — funno sig de sakkunniga icke böra föreslå några nya hyresavdragsbelopp, ej ens provisoriska sådana. I stället föreslog de sakkunniga, att de dåvarande hyresavdragsbeloppen — alltfört inbegripande bränsleersättning — finge gälla intill den dag, då en ny dyrortsgradering och en allmän löne-reglering komme att genomföras. De sakkunniga framlade dock de allmänna synpunkter, som enligt deras uppfattning borde vara vägledande vid bestämmandet av hyresavdragens storlek.

I propositionen nr 356 uttalade föredragande departementschefen i denna fråga bland annat, att han delade de sakkunnigas uppfattning, att någon reglering av hyresavdragsbeloppen icke borde ske för det dåvarande utan att denna fråga borde upptagas till behandling först framdeles. I anledning därav ansåg departementschefen det ej heller lämpligt att då taga ställning till de allmänna synpunkter på frågan om hyresavdragsbeloppens utmätande, som de sakkunniga anförde.

I skrivelse den 14 december 1946, nr 546, anmälde riksdagen sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition. Beträffande frågan om hyresavdragen uttalade riksdagen, att den icke funnit annat att erinra mot vad departementschefen anförde än att riksdagen med anledning av vad i motionen I:388 därom framhållits förutsatte, att förslag rörande bl. a. hyresavdragsbeloppens storlek komme att av Kungl. Maj:t föreläggas 1947 års riksdag. Frågan om hyressättning av ifrågavarande tjänstebostäder till lägre belopp än som skulle utgå i fria hyresmarknaden borde enligt riksdagens mening hållas öppen för att prövas i samband med frågan om hyresavdragsbeloppen.

I skrivelse den 19 maj 1947 ha 1941 års lärarlönesakkunniga framlagt förslag till nya hyresavdrag för folk- och småskolläraernas tjänstebostäder, att tillämpas från och med den 1 juli 1947. Förslaget är uppbyggt med utgångspunkt från en av allmänna bostadsräkningen för de sakkunnigas räkning uppgjord tabell, innehållande vissa vid 1945 års hyresräkning framkomna hyresvärden. De sakkunniga ha i skrivelsen meddelat, att de vid behandlingen av frågan om de nya hyresavdragen haft överläggningar med representanter för de tre lärarorganisationerna Sverges folkskolläraryförbund, Sveriges folk-

skolläraryrkesförbundet och Sveriges småskolläraryrkesförbundet, samt att personalrepresentanterna godtagit de sakkunnigas förslag till nya hyresavdrag.

Beträffande gällande bestämmelser om hyresavdrag för förevarande tjänstebostäder anföres i de sakkunnigas skrivelse följande.

Folkskolans lärare erlægga ersättning för sina tjänstebostäder genom månatliga avdrag på lönen (hyresavdrag). Hyresavdragen äro generellt bestämda i författning. För närvarande återfinnas de i 38 § folkskolans avlöningsreglemente, där de innefattas i en tabell med följande utseende.

För tjänstebostad innehållande	H y r e s g r u p p								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	K r o n o r								
1 rum och kök	330	414	498	582	666	750	834	918	1002
2 » » »	492	624	756	888	1 020	1 152	1 284	1 416	1 548
3 » » »	660	834	1 008	1 182	1 356	1 530	1 704	1 878	2 052

De nuvarande hyresavdragen ha ursprungligen fastställts år 1937. Hyresavdragsbeloppen äro så utmätta, att de beräknats innefatta egentlig hyra och ersättning för bränsle, detta emedan enligt gällande boställsordning bränsle skall medfölja tjänstebostad. I de år 1937 fastställda hyresavdragen ingick ersättning för bränsle till ett uppskattat belopp av 40 kronor för år och eldstad. Med hänsyn till de höjda bränsleprisen beslöts år 1941 att höja hyresavdragen med 24 kronor för år och eldstad.

Därest från de nuvarande hyresavdragen avdrages vad som enligt det anförda beräknats utgöra ersättning för bränsle, erhållas följande belopp, som alltså utgöra de år 1937 beräknade egentliga hyrorna.

För tjänstebostad innehållande	H y r e s g r u p p								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	K r o n o r								
1 rum och kök	202	286	370	454	538	622	706	790	874
2 » » »	300	432	564	696	828	960	1 092	1 224	1 356
3 » » »	404	578	752	926	1 100	1 274	1 448	1 622	1 796

De sakkunniga erinra härefter i skrivelsen om att de visserligen ej ansett sig kunna i sitt betänkande med förslag till ny boställsordning m. m. framlägga förslag till nya hyresavdragsbelopp men dock gjort vissa uttalanden om hur beloppen borde fastställas. Om dessa uttalanden i betänkandet anföres i skrivelsen följande.

Enligt de sakkunnigas mening borde som allmän regel gälla, att hyresavdraget för varje tjänstebostad skulle fastställas till ett belopp, som motsvarade den hyra bostaden kunde beräknas ha betingat, om den uthyrt i fria marknaden. Vid hyressättningen av tjänstebostäderna måste emellertid, framhöllo de sakkunniga, hänsyn även tagas till den bundenhet och eventuellt den olägenhet, som uppkomme för läraren därigenom, att han icke finge själv med hänsyn till sina personliga förhållanden välja bostad och plats för densamma. Till följd av denna bundenhet för bostadsinnehavaren

måste nämligen tjänstebostaden anses vara något mindre värd än eljest jämbördiga lägenheter i fria marknaden. Det mindre värdet ägde tjänstebostaden alltså just för att den vore tjänstebostad. Då hyran enligt den uppställda huvudregeln principiellt skulle utgöra tjänstebostadens hyresvärde, följde av det sagda, att hyresavdragen för tjänstebostäderna borde fastställas till något lägre belopp än dem, till vilka de enligt huvudregeln bort fastställas. Vidare anförde de sakkunniga att, då enligt den av de sakkunniga föreslagna klassindelningen av tjänstebostäderna skillnaden mellan A- och B-bostäder icke bleve så stor som skillnaden mellan B- och C-bostäder, skillnaden mellan hyresavdragen för A- och B-bostäder icke borde vara så stor som skillnaden mellan hyresavdragen för B- och C-bostäder.

Som förut omnämnts ha de sakkunniga varit i tillfälle att ta del av resultatet av 1945 års hyresräkning, såvitt det varit av intresse för de sakkunnigas utredning om de nya hyresavdragen. På grundval av 1945 års hyresvärden och med utgångspunkt från att Stockholms stad placeras mitt i högsta gruppen och huvudparten av landsbygden mitt i lägsta gruppen samt att gruppindelningen sker med lika stora intervaller, har nämligen, angives i skrivelsen, av allmänna bostadsräkningen för de sakkunnigas räkning uppgjorts följande hyrestabell.

B o s t a d	Årshyra exkl. bränsle i hyresgrupp				
	I	II	III	IV	V
<i>Lägenhet med centralvärme och badrum.</i>					
1 rum och kök	516	672	828	984	1 140
2 » » »	696	912	1 128	1 344	1 560
3 » » »	888	1 164	1 440	1 716	1 992
<i>Lägenhet med centralvärme.</i>					
1 rum och kök	372	492	612	732	852
2 » » »	492	660	828	996	1 164
3 » » »	660	888	1 116	1 344	1 572
<i>Lägenhet utan centralvärme.</i>					
1 rum och kök	288	384	480	576	672
2 » » »	396	540	684	828	972
3 » » »	540	744	948	1 152	1 356

Om de i hyrestabellen intagna hyresvärdena anför de sakkunniga följande.

De i förestående tabell angivna hyresvärdena hänföra sig till det faktiska hyreslägenhetsbeståndet i tätorter. Därest en hyresberäkning hade kunnat ske även på rena landsbygden, torde den, enligt vad chefen för allmänna bostadsräkningen upplyst, med största sannolikhet ha givit till resultat, att hyrorna för de två första grupperna av bostäder icke skulle ha i någon högre grad avvikit från de i tabellen angivna. Hyrorna för den tredje gruppen av bostäder skulle däremot med större sannolikhet ha visat sig ligga något under de i tabellen angivna.

Med hänsyn till den kategoriindelning av bostäderna, som verkstälts av allmänna bostadsräkningen, har skillnaden i hyra mellan den bästa och den

näst bästa gruppen blivit större än mellan den sistnämnda och den lägsta gruppen.

Lärarlönesakkunniga föreslå, att hyrorna för folk- och småskolläraernas tjänstebostäder fastställas att från och med den 1 juli 1947 utgöra följande belopp.

Å r s h y r a						
för tjänstebostad		i hyresgrupp				
omfattande omkring	hänförd till klass	1	2	3	4	5
45 kvadratmeter	A	516	672	828	984	1 140
	B	384	504	624	744	864
	C	240	312	384	456	528
60 eller 65 kvadratmeter.....	A	696	912	1 128	1 344	1 560
	B	528	696	864	1 032	1 200
	C	336	432	528	624	720
90 kvadratmeter	A	888	1 164	1 440	1 716	1 992
	B	684	900	1 116	1 332	1 548
	C	432	564	696	828	960

De sakkunniga ha icke i skrivelsen särskilt motiverat de skilda hyresavdragsbeloppen men lämnat följande allmänna motivering för sitt förslag.

De nya hyresavdrag för folk- och småskolläraernas tjänstebostäder, som skola fastställas att gälla från och med den 1 juli i år, skola så till vida skapa bättre rättvisa, att olika hyra skall utgå för olika kvalitet på bostaden. Vidare skola hyresavdragen ej längre omfatta någon ersättning för bränsle. Genom att de hittillsvarande hyresavdragen inkluderat bränsleersättning, ha de med tjänstebostad försedda lärarna under de senaste åren fått en direkt ekonomisk fördel, vilken de icke kunna räkna med att få behålla i fortsättningen.

Om ingen ändring i systemet för hyresavdragens bestämmande måst genomföras nu, skulle de allra flesta med tjänstebostad försedda lärare ändå erhålla hyreshöjning den 1 juli 1947. Genom den minskning av antalet ortsgrupper och hyresgrupper från 9 till 5, som då skall genomföras, komma nämligen i realiteten de lägre ortsgrupper, inom vilka tjänstebostäderna i regel äro att återfinna, att erhålla en betydlig höjning i förhållande till högsta ortgruppen. Härtill måste hänsyn tagas vid bestämmandet av de nya hyresavdragsbeloppen. Det är icke riktigt, att för bedömning av eventuell hyreshöjning från och med den 1 juli i år jämföra de nuvarande hyrorna på t. ex. A- eller B-ort med de nya hyrorna på t. ex. 1- eller 2-ort.

Av den ovanstående tabellen framgår, att allmänna bostadsräkningen icke har så stränga krav på sin bästa kvalitetsgrupp av bostäder, som gäller för en tjänstebostad av klass A enligt de nya bestämmelserna. Med hänsyn härtill och till att enligt förut nämnd uppgift hyran för en bostad av bästa gruppen icke torde kunna antagas vara lägre än den angivna, även om bostaden är belägen på landsbygden, anse de sakkunniga det motiverat, att de i den förenämnda tabellen för lägenheter med centralvärme och badrum angivna hyresbeloppen fastställas som hyra för tjänstebostäder av klass A.

De sakkunniga ha i betänkandet med förslag till boställsordning uttalat, att skillnaden mellan A- och B-bostadshyrorna icke skall vara så stor som skillnaden mellan hyrorna för B- och C-bostäder. Ett starkt skäl för att hyrorna för C-bostäderna skola sättas rätt lågt finna de sakkunniga bland annat i det förhållandet, att härigenom främjas skoldistriktens intresse av att förbättra dessa bostäder till högre klass.

Lärlönesakkunniga föreslå vidare, att nedsättning av det fastställda hyresavdraget skall ske i två fall, nämligen dels om tjänstebostads golvyta är väsentligt mindre än vad den enligt boställsordningen skall vara, dels ock om tjänstebostad på grund av sin beskaffenhet är särskilt svår att uppvärma. Dessa förslag ha de sakkunniga framlagt redan i betänkandet med förslag till ny boställsordning m. m. I betänkandet uttalade de sakkunniga ingenting om hur nedsättningen borde bestämmas. I skrivelsen ha de sakkunniga däremot gjort följande uttalanden.

Såvitt gäller nedsättning med hänsyn till för liten golvyta torde, såvitt de sakkunniga nu kunna förutse, några regler för nedsättningens bestämmande icke vara erforderliga. Skulle det vid en framtida tidpunkt visa sig, att behov av sådana regler föreligger, böra, enligt de sakkunnigas mening, erforderliga anvisningar då utfärdas. Beträffande bestämmande av nedsättning i hyra på grund av att tjänstebostad är svår att uppvärma vilja de sakkunniga framhålla, att sådan nedsättning lämpligen torde böra bestämmas med stöd av de beräkningar av en byggnads värmebehov, som framlagts i värmekostnadssakkunnigas betänkande (SOU 1942: 20) med utredning angående värmekostnaden i hyreshus.

De sakkunnigas förslag innefattar slutligen också den bestämmelsen, att, om tjänstebostad, som anvisats viss lärare, omfattar större golvyta än som enligt boställsordningens huvudregel angives för ifrågavarande lärare, denne icke på grund härav skall vidkännas högre hyresavdrag än som skolat utgå, därest bostaden omfattat den i huvudregeln angivna golvytan.

Departements-
chefen.

Lärlönesakkunnigas förslag är uppgjort med utgångspunkt från hyresvärden, grundade på resultaten av 1945 års hyresräkning. Hyran för de bästa tjänstebostäderna, A-bostäderna, skall enligt de sakkunnigas förslag utgå med samma belopp som de av allmänna bostadsräkningen angivna hyresvärdena för närmast motsvarande slag av bostäder. Hyran för B-bostäderna föreslås något högre än hyran för motsvarande bostäder enligt allmänna bostadsräkningens uppgifter, medan hyran för C-bostäderna föreslås betydligt lägre än hyran för angivna motsvarande bostäder. De sakkunnigas förslag har godtagits av de representanter för personalförbunden, med vilka de sakkunniga haft överläggningar.

Jag delar de sakkunnigas uppfattning, att skillnaden mellan hyresavdragen för A- och B-bostäder icke bör vara så stor som skillnaden mellan hyresavdragen för B- och C-bostäder. Vad åter angår den av de sakkunniga framförda åsikten, att med hänsyn till tvånget att mottaga tjänstebostad hyran för sådan bostad bör sättas något lägre än hyran för eljest jämbördiga bostäder å vederbörande ort, synes det mig tveksamt, om detta tvång bör in-

verka på hyressättningen. Vid granskning av de sakkunnigas förslag har jag icke kunnat underlåta att finna de föreslagna hyrorna för C-bostäderna låga. Med hänsyn till att dessa bostäder sakna de flesta och i många fall samtliga moderna bekvämligheter, anser jag mig dock kunna godtaga desamma. De sakkunnigas förslag till hyror för A- och B-bostäderna synas mig vara lämpligt avvägda. Vad de sakkunniga anfört och föreslagit i fråga om nedsättning av fastställt hyresbelopp vid vissa brister i tjänstebostad och om hyra för tjänstebostad, som har större golvyta än vad boställsordningen föreskriver, har ej heller givit mig anledning till erinran.

Enligt de sakkunnigas förslag skall i fortsättningen liksom hittills antalet hyresgrupper vara lika stort som antalet dyrortsgrupper. Detta synes mig lämpligt.

Sedan riksdagen fattat sitt beslut i fråga om de nya hyresavdragen, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda kungörelse om därav be-
tingad ändring av boställsordningen för folkskolans lärare.

Under återopandande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att med giltighet från och med den 1 juli 1947 godkänna de av mig förordade nya hyresavdragen för folk- och småskolläraernas tjänstebostäder.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl Olov Sommar.

477879. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1947.
